

Fenomén a „úkaz“ / Úkaz a fenomén

Řecké slovo „*fainomenon*“ je příbuzné se slovem „*fós*“; to zřetelně ukazuje na to co je osvětleno a co je tedy vidět. Skutečně vidět však můžeme jen něco právě aktuálního, přesněji jen tu právě aktuální stránku či moment. Co bylo ještě před chvílí, už vidět nelze, podobně jako nelze vidět ani to, co se ukáže teprve za chvíli. Pochopitelně dnes už je toho slova užíváno přeneseně, tj. co je „vidět“ naším duševním zrakem, naším rozumem, co se otvírá našemu porozumění. Ale to právě v sobě skrývá četné možnosti nepřesného, nedomyšleného užití i zneužití, a zejména to skrývá některé aspekty celé problematiky. Pokusme se v tom udělat trochu pořádek a větší jasno. Událost se opravdu „ukazuje“ jen ve své aktuální fázi, tj. jako přítomná *hic et nunc*, ale jen v tomto omezení, tedy nikoli „celá“. Aby byla zpracována do podoby fenoménu, musí být vnímána, tj. musí nabýt podoby vjemu, přesněji řečeno, musí k tomu, „co“ je „přímo vnímáno“ (máme-li s výhradami a jen provizorně užít slova, připomínajícího anglosaské empiristy, kteří pracují s pa-pojmem či pseudo-pojmem „*immediate experience*“), nutně být „přidáno“, „přimyšleno“ mnohé z toho, co zbylo z minulých již „zkušeností“, tj. s dosavadní obeznámeností s tím „co“ je (opět s výhradou) „přímo vnímáno“. A jak víme, nejde jen o „přidávání“, ale také o „ubírání“ resp. „odnímání“ mnohého, nejčastěji většiny z toho, co je „přímo vnímáno“ (neboť důležitá, vlastně rozhodující je selekce, vybírání toho, oč nám jde, nač se soustředujeme, z celé té záplavy „podnětů“, vyvolávaných zvenčí a na něž jsou naše smyslové orgány resp. jejich nejmenší složky ještě schopny „reagovat“). Teprve pak můžeme mluvit o nějakém „fenoménu“, tj. o něčem, co se nám „jeví“ jako „něco“, tedy něco, co k sobě náleží a co nám za pomoci našeho soustředění dovoluje odhlížet ode všeho ostatního, co k tomu „nepatří“, „nenáleží“ (a v tom se právě můžeme mýlit, a ovšem později to opravovat a opravené „přidávat“, zahrnovat do dosavadní zkušenosti).

(Písek, 110705-3.)